
Když jdou muži na psa

Když jdou muži na psa

LIDOVÉ NOVINY

Obézní muž, který žije na severu Evropy, nejlíbezněji zeleniny a nezajímá se o preventivní vyšetření. Tak by se dal popsat kandidát na rakovinu prostaty. Onemocnění, jehož počty stouply od roku 1990 dvojnásobně. „Může za to i přesnější způsob testování,“ říká přednosta Urologické kliniky VFN a 1. LF UK v Praze profesor Jan Dvořáček.

* LN BBC nedávno informovala, že v zahraničí se v rámci detekce rakoviny prostaty začíná u rizikových pacientů používat zcela nový test. Ten umí z moči pacienta vyčíst, zda je v jeho těle přítomen gen, který je úzce spojen s tzv. prostatickým specifickým antigenem (PSA), jehož vyšší hodnota ukazuje právě na karcinom prostaty. Nový test je prý mnohem přesnější než stávající testy, které fungovaly na principu detekce PSA z krve...

Prostatický specifický antigen je nádorový marker, který běžně zjišťujeme z krve pacienta při podezření na rakovinu prostaty. Má ale jednu nevýhodu, a to že ho nevylučují jen rakovinné buňky, ale všechny žlázové buňky prostaty. Produkce PSA je totiž nejnižší u zdravé buňky, vyšší u buňky zánětlivé i u buňky zvětšené prostaty. Nejvyšší je u karcinomu. Při klasickém testu PSA z krve bývá jen asi 40% odběrů skutečně pozitivních a dalších 60 % nesprávně pozitivních. Testů podobných tomu, na který se ptáte, existuje ve světě více a jejich úspěšnost je podstatně vyšší. Pohybuje se okolo 80 %.

* LN Máte s novým testem zkušenosti už i v Česku?

Zkušenosti s novým testem DD3 už máme, ale zatím jen velmi skromné. Používá se k vyšetření moči odebrané po masáži prostaty. Nevýhodou je jeho cena - je totiž několikanásobně dražší než klasický krevní test PSA. Vzhledem ke složité ekonomické situaci českého zdravotnictví vidím řešení v komerčním připojištění. Zdravotní pojišťovna by hradila klasické testy na PSA z krve a připojištění muži by měli nárok na test nový, přesnější a pohodlnější.

* LN Hovořili jsme o tom, že klasické testy nemusí nemoc odhalit vždy. Jaký je další postup, jestliže se muži zdá, že není - i přes negativní výsledek - v pořádku?

Jsou-li nějaké pochybnosti, test se opakuje. Sledujeme přitom, jak se hodnota PSA mění. Jestliže narůstá, je velmi pravděpodobné, že jde o nádor. Podezření pak musíme potvrdit histologickým vyšetřením, jež se provádí z tkáně získané punkcí prostaty. Dělá se většinou bez umrtvení a za použití ultrazvukové sondy zavedené do konečnicku. Toto vyšetření vnímají muži asi jako injekci.

* LN Od roku 1990 se u nás počet případů karcinomu prostaty zvýšil o 100 %. Čím to je?

Především proto, že jsme - podobně jako v dalších vyspělých zemích - začali provádět právě vyšetření na PSA. Pacienti tomu říkají, že „jdou na psa.“ Muži jsou v této věci také daleko informovanější a sami si často žádají vyšetření u svého lékaře. Vliv má i obecné prodloužení délky života. Rakovina prostaty je totiž onemocnění vyššího věku - čím je muž starší, tím je pravděpodobnější, že jí onemocní. Roli hraje ale také výživa. V zemích, kde je všeho dostatek, se karcinom prostaty vyskytuje několikanásobně více než v rozvojových zemích. Rakovina prostaty hrozí více tloušťkům než lidem, kteří se stravují zdravě.

* LN Dá se tedy rakovině prostaty předcházet kvalitní stravou?

Ochranný účinek má například selen nebo vitamin D. Není náhoda, že nejvíce případů rakoviny prostaty mají v severovýchodních zemích, neboť tam mají nedostatek slunečních paprsků, a tím i vitaminu D. Pozitivní vliv může mít i sója nebo rajčata, která obsahují důležité antioxidanty lykopeny.

* LN Zatímco u rakoviny prsu funguje v Česku velmi dobře screeningový systém, muži šanci na hrazená preventivní vyšetření ve specializovaných centrech nemají. Proč?

Důvodem je, že ještě neskončily mezinárodní studie, které by přínos screeningu jednoznačně prokázaly. Dnešní medicína požaduje jasně důkazy. Do podoby, než je lékař rozpozná, roste karcinom prostaty asi deset až patnáct let. My dnes víme, že až třicet procent mužů, kteří zemřeli ve třiceti letech třeba při autonehodě, už nádorové buňky, i když ojedinělé, mělo. Existují tedy karcinomy „hodné“, které postižené muže ohrožují jen minimálně, a těch je většina. Na druhé straně jsou ale i ty vysoce nebezpečné, které vznikají zejména u mladších mužů. Screening odhaluje všechny, ale medicína je nedokáže přesně odlišit. A tak se léčí každý nádor, i když u větší části mužů zbytečně. Léčení je totiž drahé a spojené s nepříjemnými vedlejšími účinky. Skutečností je, že více mužů umírá s karcinomem prostaty, ovšem na jiné závažné onemocnění.

* LN Vyšetření prostaty přes konečník nebo formou testu na PSA by měl mužům jednou za čas nabídnout každý praktický lékař. Je tomu opravdu tak? A neodmítají muži toto vyšetření?

Moje zkušenost je, že takové vyšetření dosud neodmítl nikdo. Nedávno byla na ministerstvu zdravotnictví ustanovena pracovní skupina, jejímž cílem bylo připravit projekt „Časný záchyt karcinomu prostaty u informovaného muže“. Prvním krokem měla být široká mediální kampaň o nebezpečí rakoviny prostaty, která měla přivést informované muže k praktickému lékaři s požadavkem na vyšetření. Všechno ale ztroskotalo na tom, že přišly změny na ministerstvu a praktičtí lékaři se nedohodli se zdravotními pojišťovnami. Ty totiž lékařům za vyšetření nechtěly dát zvláštní ohodnocení a lékaři to bez peněz navíc dělat nechtějí. To tedy znamená, že ne všichni praktici preventivní vyšetření mužům nabízejí.

* LN Co je pro vznik rakoviny prostaty rizikovým faktorem?

Vyšší věk a také rodinná zátěž. Daleko častěji onemocní muž, v jehož rodině měl nemoc otec nebo bratr. Častěji jsou také postiženi muži černé pleti.

* LN Čím to je?

Je to dané geneticky, i když ne všichni muži s tímto vkladem rakovinou onemocní. Jinak platí, že u rizikových pacientů by se mělo se screeningem začít ve čtyřiceti letech, u ostatních v padesáti. Screening by měl probíhat asi do 65 let, měl by zahrnovat vyšetření prostaty pohmatem přes konečník a test na PSA. Vyšetření by se mělo provádět každý rok.

* LN Říkal jste, že karcinom prostaty roste poměrně dlouhou dobu. Má tento druh onemocnění lepší vyhlídky na vyléčení? I pro tento typ rakoviny platí, že čím dřív se zachytí, tím větší je naděje na úplné vyléčení. Jedinou šancí pro celkové vyléčení je totiž nádor ve stadiu, kdy ještě nepřestoupil pouzdro prostaty do okolí a nerozšířil se po těle. Takové nálezy pak již nemůžeme vyléčit, můžeme jen prodlužovat život pacienta a snažit se, aby byl co nejvíce kvalitní.

* LN Jak se díváte na potravinové doplňky a nejrůznější bylinkové přípravky na prevenci a léčbu tohoto typu rakoviny? Přínos potravinových doplňků není medicínsky prokázán. Pacientům proto říkám, ať peníze, které by vydali za doplňky, dají raději na charitu. Je velký problém, že zákon povoluje reklamu na potravinové doplňky, ale účinné a seriózní léky se inzerovat nesmějí. Mám pocit, že Češi se pak z médií dozvídají informace, které k životu téměř nepotřebují. Ale třeba to, že krev v moči znamená jasný signál pro návštěvu lékaře, jim nikdo neřekne.

Je velký problém, že zákon povoluje reklamu na potravinové doplňky, ale účinné a seriózní léky se inzerovat nesmějí. Pacientům říkám, že jestli chtějí dát peníze za potravinové doplňky, ať je dají raději na charitu.

Foto popis| Od padesáti na prevenci. „Padesátníci by se měli začít zajímat o preventivní vyšetření u praktického lékaře, které může pomoci odhalit rakovinu prostaty,“ říká urolog profesor Jan Dvořáček.